De Geschillenkamer

Oordeel 2025-23 van 12 september 2025

Zaak 2024-0024

Indienster klacht: […], als wettelijke vertegenwoordiger van haar minderjarige zoon […]

Verweerster: Basisschool Vier Winden

Vlaams Mensenrechten Instituut

Inhoud

Procedure 3
Feiten 3
Standpunt indienster klacht 5
Standpunt verweerster 6
Beoordeling door de Geschillenkamer 8
I. Directe discriminatie op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming 9
A. Algemene beginselen 9
B. Minder gunstige behandeling en oorzakelijk verband 10
II. Indirecte discriminatie op grond van handicap 11
A. Algemene beginselen 11
B. Benadeling op grond van handicap en rechtvaardiging 12
III. Weigering van redelijke aanpassingen op grond van handicap 15
A. Algemene beginselen 15
B. Beperking van de gelijkwaardige participatie in de maatschappij 16
C. Redelijkheid van de aanpassingen 16
D. Onevenredige belasting 18
IV. Intimidatie 21
V. Nadelige maatregelen (represailles) 23
Oordeel van de Geschillenkamer 25

De Geschillenkamer, samengesteld uit voorzitter Sarah Lambrecht, bijzitter Jelle Flo en bijzitter Jonas Riemslagh, en bijgestaan door griffier Dorien Geeroms, spreekt het volgende oordeel uit:

Procedure

De Geschillenkamer heeft de klacht ontvangen op 30 augustus 2024.

De fase van het uitwisselen van standpunten en overtuigingsstukken werd afgerond op 10 december 2024. De Geschillenkamer ontving volgende stukken:

- het standpunt van de verweerster van 9 oktober 2024
- het antwoord van de indienster van de klacht van 11 november 2024
- het laatste antwoord van de verweerster van 10 december 2024.

De Geschillenkamer behandelde de zaak tijdens een hoorzitting op 19 februari 2025. Beide partijen waren aanwezig. De indienster van de klacht was zelf aanwezig en kreeg bijstand van […]. Ze werd ook bijgestaan door een tolk Frans-Nederlands. Basisschool Vier Winden werd vertegenwoordigd door twee leidinggevenden, een lid van de raad van bestuur en door advocaat M. Van den Abeele.

Tijdens de hoorzitting heeft de Geschillenkamer bijkomende informatie opgevraagd bij beide partijen op grond van artikel 19 van het Besluit samenstelling en procedure Geschillenkamer. Beide partijen hebben deze bijkomende informatie aan de Geschillenkamer bezorgd op 6 maart 2025. Ze hebben hun laatste standpunt over elkaars bijkomende documentatie bezorgd op 24 maart 2025.

Feiten

De indienster van de klacht is de moeder van een leerling in een basisschool. Zij dient de klacht in als wettelijke vertegenwoordiger van haar minderjarige zoon. Haar zoon kampt met ADHD, waardoor hij problemen ervaart met

concentratie en emotionele regulering. Dit heeft een impact op zijn gedrag op school, dat soms als storend en agressief wordt ervaren door personeelsleden van de school.

Het personeel van de school spreekt hem regelmatig aan op zijn gedrag en legt hem ook herstel- en tuchtmaatregelen op. Hierbij wordt hij uitgesloten van verschillende schoolactiviteiten. Hij moet soms de klas verlaten terwijl de lessen doorgaan, moet taken in een andere klas maken, mag niet met de andere leerlingen naar het park gaan of mag een week niet voetballen op de speelplaats. Zijn moeder geeft aan dat de leerkrachten en de directie onvoldoende begrip hebben voor de handicap van haar zoon.

Er vinden ook twee incidenten van beweerd fysiek en emotioneel geweld plaats, die door de partijen op verschillende manieren worden weergegeven. Tijdens het eerste incident zou een personeelslid van de school de leerling hebben gefilmd terwijl hij emotioneel was, zich verstopt onder het bureau en vraagt om niet te filmen. Bij het tweede incident zou een personeelslid van de school de leerling hebben vastgepakt of weggeduwd, na beweerd agressief gedrag van de leerling. Over het tweede incident voert de school een intern onderzoek. De raad van bestuur van de school oordeelt op 11 april 2024 dat het personeelslid geen fysiek geweld heeft gebruikt. De raad van bestuur raadt de directie van de school ook aan om de mogelijkheid te bekijken om een tuchtprocedure te starten tegen de leerling.

Op 25 april 2024 overlegt de school met de ouders van de leerling en zijn neuropsycholoog over het gedrag van de leerling en de beste manier om zijn noden te vervullen. Op het einde van de vergadering licht de school de uitsluitingsprocedure toe.

Op 7 juni 2024 start de school een tuchtprocedure tegen de leerling. De school organiseert een vergadering van de klassenraad, waarop ook het CLB aanwezig is. Hierna hoort de school de moeder van de leerling. Op 21 juni 2024 neemt de school de beslissing tot definitieve uitsluiting van de leerling. Zijn ouders gaan in beroep tegen deze uitsluiting. De beroepscommissie bevestigt de definitieve uitsluiting op 2 juli 2024.

De klacht wordt op 30 augustus 2024 aan de Geschillenkamer bezorgd.

Standpunt indienster klacht

De indienster van de klacht treedt op als wettelijke vertegenwoordiger van haar minderjarige zoon. Ze stelt dat de school haar zoon, die ADHD heeft, niet op een geschikte manier heeft benaderd. Haar zoon heeft van de school geen verhoogde zorg ontvangen of begrip voor zijn situatie gekregen.

De indienster van de klacht stelt dat er zich twee incidenten hebben voorgedaan met een personeelslid van de school. Tijdens een eerste incident werd haar zoon op school gefilmd door een personeelslid om aan anderen te laten zien hoe hij zich gedroeg. Haar zoon had echter aangegeven dat hij zich zo gedroeg omdat het personeelslid hem tegen de muur had gegooid. Bij een tweede incident is haar zoon in het park boos geworden, waarna een personeelslid van de school hem heeft geduwd. Haar zoon gaf aan dat hij het personeelslid niet wilde spreken en gaf hem een klap op zijn arm. Het personeelslid heeft toen gereageerd door haar zoon te mishandelen en hem te slaan in zijn buik.

De indienster van de klacht geeft aan dat zij en haar echtgenoot na dit incident een klacht bij de politie hebben ingediend tegen het personeelslid. Het onderzoek is volgens haar nog lopende. Ze vindt het niet normaal dat haar zoon op die manier werd aangepakt. Ze wijst erop dat een andere leerling van de school vergelijkbaar gedrag vertoonde als haar zoon, maar dat die andere leerling niet werd bestraft. Ze stelt ook dat ze van andere ouders heeft gehoord dat kinderen van een andere afkomst vaker op die manier worden behandeld door personeelsleden van de school.

De indienster van de klacht is naar de raad van bestuur van de school gestapt. Die gaf aan dat ze de klacht heeft genoteerd, maar dat er geen bewijzen zijn van de incidenten. Ze heeft ook het CLB en de zorgcoördinatie aangesproken.

Ze geeft aan dat de hele situatie zwaar weegt op haar zoon, dat hij veel stress ervaart en dat hij regelmatig huilt. Hij mocht al regelmatig niet meer in de klas zitten, moest taken alleen maken, moest alleen spelen op de speelplaats, moest zich excuseren tegenover de klas, moest steeds naar de “rustige bank”, enzovoort.

De school heeft ook een tuchtprocedure opgestart tegen haar zoon zonder dat zij hiervan op de hoogte was. Ze dacht dat ze op school werd uitgenodigd voor een gesprek over hoe de school kon omgaan met de noden van haar zoon, om op het einde van het gesprek te horen dat de school een tuchtprocedure zou opstarten. De reden zou zijn agressieprobleem zijn, maar volgens de indienster van de klacht startte de school de tuchtprocedure alleen om het betrokken personeelslid te beschermen.

De indienster van de klacht heeft het gevoel dat de school haar nu wil straffen omdat ze haar verhaal gedaan heeft aan de raad van bestuur. Binnen de raad van bestuur is er geen diversiteit en ook geen neutraliteit, aangezien de leden betaald worden door de school. De school heeft ook geen ouderraad. De indienster van de klacht stelt ook dat ze te weinig tijd heeft gekregen om zich voor te bereiden op de vergaderingen en zittingen over de uitsluiting van haar zoon als leerling.

Standpunt verweerster

De school geeft aan dat zij over veel aspecten van de zaak geen concreet standpunt kan innemen. De klacht bevat immers zeer diverse verwijten die niet altijd geconcretiseerd zijn, zodat het voor de school moeilijk is om een standpunt te formuleren. Het is voor de school ook moeilijk om standpunten te staven met bewijsstukken. Het leerlingendossier van de betrokken leerling is immers vertrouwelijk. Alleen de indienster van de klacht kan het leerlingendossier delen. Zelf kan de school de inhoud ervan niet delen met andere personen.

De school stelt dat de indienster van de klacht niet concreet maakt waarom of hoe de school geen verhoogde of aangepaste zorg voor de leerling met ADHD zou hebben geboden. De school kan zelf echter geen informatie uit het leerlingendossier van de leerling delen.

De school heeft meerdere leerlingen met ADHD en krijgt ondersteuning vanuit het leersteuncentrum. Het leersteuncentrum heeft meegewerkt aan het uitwerken van het beleid in de school in de omgang met deze kinderen. Dit beleid werd ook toegepast op de betrokken leerling.

De school heeft daarbij de volgende maatregelen genomen:

- rustplekken in de klas, gang, school voorzien;
- duidelijke vluchtroutes aangeven;
- stapjes om tot rust te komen afbeelden ;
- concrete NoGo-afspraken maken, met duidelijk gevolg;
- anticiperen op signalen van rusteloosheid; en
- motorische onrust en concentratiestoornissen aanvaarden.

De school stelt ook dat succesvolle begeleiding voor een leerling met een zorgnood constructieve samenwerking veronderstelt met de ouders. Als ouders ondersteuning weigeren of niet ondersteunen, is het moeilijk om een goed zorgbeleid te voeren. De school benadrukt ook dat het zorgbeleid losstaat van de tuchtprocedure. Tuchtmaatregelen worden maar genomen als een leerling de leefregels van de school zodanig schendt dat er een ernstige belemmering ontstaat voor het onderwijs of een gevaar voor de fysieke of psychische integriteit en veiligheid van leerlingen of personeelsleden.

Over het eerste incident stelt de school dat een intern onderzoek werd gevoerd en dat uit dit onderzoek bleek dat het betrokken personeelslid geen fysiek geweld had gebruikt. Ook over het tweede incident stelt de school dat er geen sprake was van ongeoorloofd fysiek gedrag door een personeelslid van de school. Wat er toen echt is gebeurd, heeft de school dezelfde dag via het ouderplatform aan de ouders medegedeeld. Deze informatie maakt deel uit van het leerlingendossier. De school heeft ook een intern onderzoek gevoerd naar dit incident.

De school stelt verder dat de moeder wel op de hoogte was van de tuchtprocedure en dat haar hoorrecht en haar rechten van verdediging op elk moment zijn gewaarborgd. Op 18 juni 2024 werd zij tijdens de tuchtprocedure gehoord. Ook tijdens de beroepsprocedure werd ze uitgenodigd en gehoord. De tuchtbeslissing is definitief en de leerling is nu geen leerling meer van de school.

Over het uitsluiten van de leerling van verschillende activiteiten, stelt de school dat zij op basis van het schoolreglement maatregelen kan nemen voor een leerling die de goede werking van de school of het lesverloop hindert. Deze

maatregelen laten onder meer toe dat een leerling tijdelijk uit de klas wordt verwijderd, als dat nodig is. De school heeft het schoolreglement daarbij altijd gerespecteerd.

De school stelt ten slotte dat de raad van bestuur op regelmatige wijze is samengesteld. Ook de beroepscommissie heeft een gepaste samenstelling. Drie van haar vier leden hebben een kind of meerdere kinderen met ADHD. Het lidmaatschap van de beroepscommissie is ook onbezoldigd. De school is niet verplicht om een ouderraad te installeren.

Beoordeling door de Geschillenkamer

De Geschillenkamer moet in deze zaak beoordelen of er sprake is van directe discriminatie op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming (I), van indirecte discriminatie op grond van handicap (II) en van het weigeren van redelijke aanpassingen voor een persoon met een handicap (III). De Geschillenkamer moet verder onderzoeken of er sprake is van intimidatie vanwege de school (IV) en van represailles tegen de indienster van de klacht of haar zoon als leerling (V).

De indienster van de klacht voert hierover aan dat:

- de school onvoldoende rekening heeft gehouden met de zorgnoden van haar zoon;
- personeelsleden van de school geweld hebben gepleegd tegen haar zoon;
- de school verschillende tuchtmaatregelen heeft genomen tegen haar zoon;
- de school fouten heeft gemaakt tijdens de tuchtprocedure; en
- de school haar zoon heeft uitgesloten zonder dat zij en haar echtgenoot voldoende zijn ingelicht.

I. Directe discriminatie op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming

A. Algemene beginselen

Een directe discriminatie op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of ethische of nationale afstamming in het onderwijs vindt plaats wanneer:

- iemand minder gunstig wordt behandeld dan iemand anders in een vergelijkbare situatie;
- op grond van die beschermde kenmerken (oorzakelijk verband).

Een minder gunstige behandeling op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming in het onderwijs kan niet worden gerechtvaardigd.[1]

Voor de vaststelling van een discriminatie is een bewijs van opzet of enige andere specifieke drijfveer niet vereist.[2]

De indienster van de klacht voert aan:

- dat haar zoon minder ondersteuning kreeg voor zijn ADHD;
- dat hij met geweld is behandeld door personeelsleden van de school;
- dat een tuchtprocedure tegen hem is opgestart en dat hij definitief van de school werd uitgesloten;
- dat de oorzaak hiervan zijn zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming is.

De Geschillenkamer onderzoekt in twee stappen of een discriminatie bewezen is. De eerste stap is vervuld als de indiener van de klacht feiten aanvoert die het bestaan van een discriminatie kunnen doen vermoeden. Als de indiener van de klacht een vermoeden van discriminatie aanvoert, moet de verweerder vervolgens (in de tweede stap) bewijzen dat er geen sprake is van een discriminatie. De verweerder kan dit in deze zaak alleen doen door het

[1] Artikel 24 § 1, Gelijkekansendecreet
[2] Artikel 36, § 4, Gelijkekansendecreet.

vermoeden van discriminatie te weerleggen, aangezien de minder gunstige behandeling niet kan worden gerechtvaardigd.[3]

B. Minder gunstige behandeling en oorzakelijk verband

Het staat vast dat de leerling ongunstig is behandeld. Zo heeft de school hem tuchtmaatregelen opgelegd, mocht hij niet deelnemen aan bepaalde activiteiten, is hij geschorst en werd hij uiteindelijk ook uitgesloten van de school.

De Geschillenkamer moet onderzoeken of er een oorzakelijk verband bestaat tussen deze ongunstige behandeling en het zogenaamd ras, de huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming van de leerling.

De indienster van de klacht voert hierover aan dat een andere leerling van de school vergelijkbaar gedrag vertoonde als haar zoon, maar dat die andere leerling niet bestraft werd. Ze wijt dit aan het feit dat de andere leerling van Vlaamse afkomst is en haar zoon niet. Ze voert ook een anonieme getuigenis aan van een mede-ouder die stelt dat twee andere leerlingen (één van Vlaamse afkomst en één niet) ook zware gedragsproblemen vertonen en de school aan hen geen straffen heeft opgelegd, maar hen een inclusief traject heeft gegeven.

De Geschillenkamer oordeelt dat loutere verklaringen en anonieme getuigenissen niet kunnen volstaan om een vermoeden van directe discriminatie aannemelijk te maken. Het weinig concrete karakter van de verklaringen maakt het voor de Geschillenkamer ook onmogelijk om te beoordelen of er andere elementen waren die het beweerde verschil in behandeling tussen leerlingen zouden kunnen verklaren. De indienster van de klacht maakt dan ook niet aannemelijk dat er een oorzakelijk verband bestond tussen de ongunstige behandeling van haar zoon en zijn zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming.

[3] Artikels 24, § 1, en 36, §1, Gelijkekansendecreet.

II. Indirecte discriminatie op grond van handicap

A. Algemene beginselen

Een indirecte discriminatie op grond van handicap vindt plaats wanneer:

- een op het eerste gezicht neutrale praktijk;
- personen met een handicap in vergelijking met andere personen kan benadelen;
- tenzij die praktijk objectief wordt gerechtvaardigd. Dit is het geval wanneer de praktijk een legitiem doel nastreeft en de middelen om dit doel te bereiken passend en noodzakelijk zijn.[4] Een praktijk die personen met een handicap benadeelt, is niet noodzakelijk wanneer de discriminerende impact kan worden vermeden door redelijke aanpassingen.[5] Als aan die voorwaarden is voldaan, moet ten slotte een afweging worden gemaakt tussen het nadeel voor personen met een of meer beschermde kenmerken en het belang van het nagestreefde doel (evenredigheid in de strikte zin).

Volgens de indienster van de klacht:

- heeft de school maatregelen genomen tegen haar zoon en hem gestraft wanneer hij volgens de school agressief gedrag vertoonde;
- terwijl het gedrag dat de school als agressief beschouwde vaker voorkomt bij personen met ADHD en;
- de school op haar zoon als leerling met ADHD niet zomaar hetzelfde beleid had mogen toepassen als op andere leerlingen.

De Geschillenkamer onderzoekt in twee stappen of een discriminatie bewezen is. De eerste stap is vervuld als de indiener van de klacht feiten aanvoert die het bestaan van een discriminatie kunnen doen vermoeden. Als de indiener van de klacht een vermoeden van discriminatie aanvoert, moet de verweerder vervolgens (in de tweede stap) bewijzen dat er geen sprake is van een

[4] Artikel 16, § 2, Gelijkekansendecreet.
[5] Zie bv. Hof van Justitie 15 juli 2021, C-795/19, *XX t. Tartu Vangla*, § 46-52.

discriminatie. De verweerder kan dit doen door het vermoeden van discriminatie te weerleggen of door de benadelende praktijk te rechtvaardigen.[6]

B. Benadeling op grond van handicap en rechtvaardiging

De Geschillenkamer onderzoekt of er een benadeling heeft plaatsgevonden en of die benadeling gerechtvaardigd is.

In de mate dat het beleid van de school bij agressief gedrag de zoon van de indienster van de klacht heeft benadeeld, stelt de Geschillenkamer vast dat die benadeling wordt gerechtvaardigd.

Het wordt niet betwist dat de leerling regelmatig moeite had om zijn gevoelens van kwaadheid onder controle te houden en daardoor verbaal en fysiek gedrag vertoonde dat als agressief kan worden beschouwd. De Geschillenkamer aanvaardt dat de school niet alleen aan de betrokken leerling maar ook aan alle andere leerlingen en aan het personeel een veilige omgeving moet kunnen bieden, waarin iedereen onderwijs kan geven of genieten en ontplooiingskansen kan benutten. Het verzekeren van een veilige onderwijsomgeving voor leerlingen en personeel is een legitiem doel.

Optreden tegen gedrag dat de werking en orde van de school en lessen op een ernstige en aanhoudende wijze verstoort, is een passend middel om dat doel te bereiken. Uit de stukken die aan de Geschillenkamer zijn bezorgd, blijkt dat de zoon van de indienster van de klacht storend gedrag vertoonde. Hij riep als hij kwaad werd; hij schopte tegen meubilair en tegen medeleerlingen; hij maakte spullen kapot; hij liep weg van de groep tijdens activiteiten; hij was verbaal en soms ook fysiek agressief tegenover medeleerlingen en leerkrachten; hij maakte zich kwaad als hij het gevoel had dat hij niet voldoende aandacht kreeg van de leerkracht of medeleerlingen en als de zaken niet verliepen zoals hij aanvoelde dat het zou moeten.

Dit gedrag wordt niet betwist, maar de indienster van de klacht stelt dat het te wijten is aan de ADHD van haar zoon. De school zou hiervoor volgens haar meer begrip en ondersteuning moeten tonen.

[6] Artikel 36, §1 Gelijkekansendecreet.

Om een veilige onderwijsomgeving te verzekeren, kan het niettemin noodzakelijk zijn om gedrag dat de werking en orde van de school en lessen op een ernstige en aanhoudende wijze verstoort, te sanctioneren en te begrenzen.

De Geschillenkamer is hierbij van oordeel dat de school heeft aangetoond dat zij aanzienlijke inspanningen heeft geleverd voor leerlingen met ADHD. Dit uit zich in de infrastructuur (onder andere rustplekken en vluchtroutes voorzien), in het pedagogisch project (NoGo-afspraken maken met heldere gevolgen) en in een preventieve aanpak (anticiperen op signalen van rusteloosheid en stress, en omgaan met onrust en concentratiestoornissen).

De Geschillenkamer stelt vast dat de school vanuit haar pedagogisch project een systeem heeft opgezet waarbij aan een leerling die grenzen overschrijdt, wordt gevraagd om een ‘ik toonde geen respect’-blaadje in te vullen. Dat systeem geldt voor alle leerlingen. De Geschillenkamer merkt op dat de zoon van de indienster van de klacht bijkomende ondersteuning kreeg bij het invullen van de blaadjes, zoals extra tijd om zijn emoties tot rust te laten komen, begeleiding bij het invullen, hulp bij het bedenken en voorbereiden van een herstelgebaar en flexibiliteit en ondersteuning bij de uitvoering van het herstelgebaar.

Uit het zorgdossier blijkt ook dat de school een geheel aan maatregelen heeft genomen en zorgvuldig is omgegaan met de zorgnoden van de leerling. Zo heeft de leerling een langdurig zorgtraject gevolgd met uitgebreide en geïndividualiseerde redelijke aanpassingen die regelmatig werden bijgestuurd. Hij kreeg meer tijd voor activiteiten; activiteiten werden in kleinere groepen georganiseerd; hij werd begeleid bij ademhalingsoefeningen; hij werd op voorhand verwittigd wanneer iets zou gebeuren dat hem zou kunnen storen; hij had toegang tot rustplekken waar hij emotioneel tot rust kon komen; en de leerkrachten trachtten zoveel mogelijk op zijn noden te anticiperen.

Wanneer de school oordeelde dat de leerling zich agressief gedroeg, heeft zij ook stapsgewijs meer ingrijpende maatregelen genomen. In eerste instantie gebruikte de school ‘ik toon geen respect’-blaadjes, waarbij de leerling een herstelgebaar moest uitvoeren. Hij moest soms de klas verlaten of mocht niet

deelnemen aan activiteiten. Of zijn ouders werden verwittigd als hij niet meer in staat was om te communiceren.

In een volgend stadium heeft de school de leerling drie keer voor één dag geschorst wanneer hij één van de NoGo-afspraken had overtreden. Pas na deze drie schorsingen, die geen impact hadden op het gedrag van de leerling, heeft de school een definitieve uitsluiting overwogen. Daarbij is de school in overleg gegaan met de leerling en zijn ouders. Dit gebeurde eerst door telefonische en informele gesprekken, die de indienster van de klacht uiteindelijk weigerde omdat ze haar vertrouwen in bepaalde personeelsleden had verloren. Nadien gebeurde het door vergaderingen over de zorgnoden van de leerling en de sanctionering van zijn gedrag.

De Geschillenkamer stelt vast dat de leerling driemaal is geschorst en dat de school pas na de vierde schorsing is overgegaan tot de procedure om hem uit te sluiten. Voordat de school tot uitsluiting is overgegaan, heeft zij ook het niet-bindende advies van het CLB opgevraagd. Het CLB heeft in dit geval geen uitsluiting geadviseerd, maar heeft ook aangegeven dat het nooit een uitsluiting adviseert. De Geschillenkamer merkt ook nogmaals op dat de school naast het tuchttraject ook en eerst een langdurig en geïndividualiseerd zorgtraject heeft gevolgd.

Uit het dossier dat aan de Geschillenkamer is bezorgd, blijkt dus dat de school aanzienlijke inspanningen heeft gedaan om tegemoet te komen aan de zorgnoden van de leerling.

Tot slot moet een afweging worden gemaakt tussen het nadeel voor de betrokken leerling en het verzekeren van de veilige onderwijsomgeving (evenredigheid in de strikte zin). Rekening houdend met de inspanningen van de school aanvaardt de Geschillenkamer dat het belang van het verzekeren van de veilige onderwijsomgeving in deze zaak opweegt tegen het nadeel dat de leerling heeft ondervonden.

III. Weigering van redelijke aanpassingen op grond van handicap

De Geschillenkamer moet vervolgens onderzoeken of de manier waarop de school is omgegaan met het gedrag en de zorgnoden van de zoon van de indienster van de klacht een weigering van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap uitmaakt.

A. Algemene beginselen

Redelijke aanpassingen zijn aanpassingen waarop een persoon met een handicap recht heeft om te verzekeren dat die ten volle, daadwerkelijk en op voet van gelijkheid kan participeren in de samenleving. Die aanpassingen moeten obstakels voor een gelijkwaardige participatie voor de persoon met een handicap wegnemen. Een gevraagde aanpassing is dus een redelijke aanpassing als die er inderdaad voor kan zorgen dat de persoon met handicap op gelijkwaardige manier kan deelnemen aan, in dit geval, het onderwijs.

Een gevraagde redelijke aanpassing kan alleen worden geweigerd als ze een onevenredige belasting zou betekenen voor degene die de aanpassing moet doen.

Een discriminerende weigering van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap vindt dus plaats wanneer:

- personen met een handicap een beperking ervaren in hun gelijkwaardige participatie in de samenleving;
- zij hiervoor redelijke aanpassingen vragen die obstakels voor gelijkwaardige participatie wegnemen;
- en die redelijke aanpassingen geweigerd worden, ook al betekenen ze geen onevenredige belasting.[7]

De indienster van de klacht moet feiten aanvoeren die een weigering van redelijke aanpassingen kunnen doen vermoeden. Het is dan aan de verweerster om te bewijzen dat de gevraagde aanpassingen onredelijk zijn of een onevenredige last zouden betekenen.

[7] Artikel 19 Gelijkekansendecreet.

De indienster van de klacht voert aan:

- dat haar zoon als gevolg van zijn ADHD opmerkingen en straffen als confronterend en bestraffend ervaart en daar emotioneel onder lijdt, en dat deze straffen hem beletten om deel te nemen aan het klas- en schoolleven (beperking deelname aan het maatschappelijk leven);
- dat leerlingen met ADHD op een aangepaste manier behandeld zouden moeten worden om hun gedrag te corrigeren, in het bijzonder door als stigmatiserend ervaren opmerkingen of straffen te vermijden (aanpassing die obstakels voor de gelijkwaardige participatie voor de persoon met een handicap wegnemen of vermijden);
- en dat het schoolbestuur dit weigert terwijl de gevraagde aanpassing geen onevenredige belasting zou betekenen.

De Geschillenkamer onderzoekt deze elementen achtereenvolgens.

B. Beperking van de gelijkwaardige participatie in de maatschappij

De Geschillenkamer erkent dat de zoon van de indienster van de klacht, als persoon met een handicap, een beperking ervaart in zijn gelijkwaardige participatie in de samenleving. De Geschillenkamer acht het aannemelijk dat het voor een leerling met ADHD moeilijker is om op gelijkwaardige voet deel te nemen aan het onderwijs.

C. Redelijkheid van de aanpassingen

De Geschillenkamer onderzoekt in deze stap of de aanpassingen die de indienster van de klacht vraagt voor haar zoon, redelijk zijn.

Een aanpassing is redelijk als ze ervoor kan zorgen dat de persoon met een handicap gelijkwaardig kan deelnemen in de samenleving. De aanpassing moet, met andere woorden, haar doel bereiken en afgestemd zijn op de behoeften van de persoon met een handicap. De redelijkheid van een aanpassing verwijst dus naar de relevantie, geschiktheid en doeltreffendheid

van de aanpassing voor de persoon met een handicap.[8] Redelijke aanpassingen in het onderwijs worden afgestemd op de individuele noden van de persoon met een handicap en kunnen onder andere betrekking hebben op het curriculum, de organisatie van het onderwijs, de vorm van lesmateriaal, de infrastructuur van de onderwijsinstelling en de evaluatievormen.[9]

De term “redelijkheid” slaat niet op de beoordeling van de kosten van de gevraagde aanpassingen of de beschikbare middelen. Dit gebeurt in een eventuele volgende stap (voor zover de gevraagde aanpassingen redelijk zijn), wanneer de Geschillenkamer nagaat of er sprake is van een onevenredige belasting.[10]

Uit de stukken die aan de Geschillenkamer zijn bezorgd, blijkt dat een aangepaste omgang met de emoties van de leerling er regelmatig – maar zeker niet altijd – in slaagt om het ongewenst gedrag in te dijken en het voor de leerling mogelijk te maken om deel te nemen aan de lessen en activiteiten. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer hij verwittigd wordt dat een voor hem storende gebeurtenis binnenkort zal plaatsvinden, wanneer hij wordt begeleid bij ademhalingsoefeningen of wanneer hem een vast stramien of routine wordt aangeboden. Straffen of opmerkingen die hem niet uitsluiten uit een les, een activiteit of de school staan hem ook toe om deel te nemen aan het onderwijs.

De Geschillenkamer stelt vast dat de gevraagde aanpassing relevant en geschikt kan zijn om op gelijkwaardige voet deel te nemen aan het onderwijs. Het gaat dus om een redelijke aanpassing.

[8] Zie Algemene opmerking nr. 6 (2018) over gelijkheid en non-discriminatie van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25.
[9] Zie Algemene opmerking nr. 4 (2016) over het recht op inclusief onderwijs van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 30; Europees Hof voor de Rechten van de Mens 23 februari 2016, nr. 51500/08, *Çam t. Turkije*, § 66.
[10] Algemene opmerking nr. 6 (2018) over gelijkheid en non-discriminatie van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25.

D. Onevenredige belasting

Een vraag naar redelijke aanpassingen kan worden geweigerd als die redelijke aanpassingen een onevenredige belasting zouden betekenen. Dit concept lijnt af tot waar redelijke aanpassingen moeten worden aangeboden.[11] Hierbij wordt de impact van de redelijke aanpassing voor degene die haar moet doorvoeren en voor de ruimere omgeving bekeken in het licht van het doel van de aanpassing (de gelijkwaardige participatie voor de persoon met een handicap). Relevante factoren bij deze afweging zijn onder meer: de financiële en organisatorische impact van de aanpassing, de haalbaarheid van de aanpassing, de aanwezigheid van voor de hand liggende of wettelijk verplichte normen en de positieve of negatieve impact op anderen in de omgeving.[12]

Het is aan de verweerster om te bewijzen dat de gevraagde aanpassingen een onevenredige belasting zouden betekenen.

Zoals hogerop uiteengezet heeft de leerling een langdurig zorgtraject gevolgd met uitgebreide en geïndividualiseerde redelijke aanpassingen. De indienster van de klacht is van oordeel dat deze niet volstonden of niet voldoende waren aangepast aan de noden van haar zoon.

Ze vroeg aan de school om niet met 'ik toonde geen respect'-blaadjes, herstelgebaren of andere maatregelen te werken die haar zoon als bestraffend ervaart. Ze stelt ook dat de school meer aanpassingen zou moeten doorvoeren die gericht zijn op de aandachtstoornis van haar zoon, en niet enkel op zijn emotionele regulering. Ze vroeg bijvoorbeeld om actieve pauzes in te lassen wanneer haar zoon nood had aan beweging en om bij toetsen enkel punten te geven op de oefeningen die hij heeft ingevuld (en de oefeningen die hij is vergeten niet te laten meetellen).

---

[11] Zie Algemene opmerking nr. 6 (2018) over gelijkheid en non-discriminatie van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25.
[12] Zie artikel 19 Gelijkekansendecreet en Algemene opmerking nr. 6 (2018) over gelijkheid en non-discriminatie van het VN-Comité voor de rechten van personen met een handicap over de uitvoering van het Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap (VRPH), § 25-26.

De Geschillenkamer oordeelt dat, telkens wanneer er bijkomende vragen kwamen van de leerling of zijn ouders, de school aan die vragen tegemoet is gekomen als zij geen onevenredige belasting zouden betekenen voor de school. De indienster van de klacht vroeg bijvoorbeeld om een rustbank in de gang te zetten voor haar zoon, om hem een “friemelbak” te geven, om hem een stressbal en koptelefoon aan te bieden om met zijn stress om te gaan, om hem een zeer duidelijke structuur te bieden, om zijn triggers te identificeren en te vermijden, en om bij conflict met een ander kind in open dialoog te gaan met beide kinderen om begrip te bevorderen.

De Geschillenkamer is van oordeel dat de bijkomende vragen voor de school, naast de vragen waarop de school al is ingegaan, een onevenredige belasting zouden betekenen. Zonder dat één element de doorslag geeft in deze beoordeling, houdt de Geschillenkamer rekening met het pedagogisch project van de school, met de capaciteiten op het vlak van personeel en met de behoeften van de andere leerlingen en van de leerkrachten.

In het bijzonder wijst de Geschillenkamer erop dat de school een geïndividualiseerd zorgtraject heeft opgestart voor en met de leerling, dat de school heeft geprobeerd om de leerling stapsgewijs te begeleiden en in dialoog te treden met hem en zijn ouders, en dat de school verschillende redelijke aanpassingen heeft gemaakt. Zo werd het verloop van de dag steeds bij het begin van de dag overlopen en zo voorspelbaar mogelijk gehouden, ook bij uitstappen, en werd het einde van een activiteit steeds op voorhand aangekondigd zodat de leerling zich kon voorbereiden.

De leerling kreeg ook een rustplek in het klaslokaal, op de gang en op de speelplaats. De school heeft een stappenplan uitgewerkt dat hij kon doorlopen om hem tot rust te helpen komen. Hij kreeg een eigen kruk en een wiebelkussen in de klas en er werd gewerkt met een beloningssysteem wanneer hij zich aan bepaalde afspraken hield. De school heeft hem ook een vast aanspreekpunt toegewezen voor als iets niet lukte en heeft ingezet op positieve bevestiging. Crisismomenten werden zoveel mogelijk opgevangen door de klasleerkracht om interactie te vermijden met personen die de leerling minder vertrouwde en zijn ouders werden gebeld om hem op te halen indien dat niet lukte. De school heeft ook het CLB ingeschakeld om hierbij hulp te bieden.

De school heeft voldoende aangetoond dat het bovenstaande geheel van redelijke aanpassingen al een aanzienlijke organisatorische impact had. Ook ervoeren de andere leerlingen al een ernstige impact. De zoon van de indienster van de klacht liep bijvoorbeeld regelmatig de klas binnen en buiten, wat een storende impact had op zijn medeleerlingen. De klasleerkracht moest veel één-op-één aandacht besteden aan de leerling, waardoor de andere leerlingen minder aandacht kregen en de les regelmatig onderbroken werd. Deze onderbrekingen maakten het moeilijker voor de leerkrachten om hun dagschema en dus leerdoelen te respecteren, wat ook een impact had op de opleiding van de andere leerlingen. Aangezien de leerling slechts een beperkt aantal leerkrachten vertrouwde, moesten deze leerkrachten veel tijd en energie aan hem besteden. De andere leerlingen waren ook angstig voor de emotionele uitbarstingen en het verbaal en fysiek agressief gedrag dat de leerling vertoonde wanneer hij tijdens zo'n crisismoment niet uit de klas werd verwijderd, en waren soms het doelwit van zulk gedrag.

Uit het dossier blijkt dat bijkomende gevraagde redelijke aanpassingen een onevenredige belasting zouden betekenen voor de school en de leerlingen. De lessen zouden nog meer onderbroken worden door actieve pauzes. Alleen punten geven op de delen van de toetsen die de leerling heeft ingevuld laat niet toe om zijn kennis en vaardigheden te evalueren. Uit het dossier blijkt ook dat de leerling emotioneel sterk reageert wanneer hij het gevoel heeft dat hij iets heeft gedaan dat "niet goed" is.

De school heeft voldoende aangetoond dat het voor haar en de leerkrachten zeer moeilijk zou zijn om ongewenst gedrag te corrigeren zonder dat de leerling van streek zou geraken en zelf mogelijk agressief gedrag zou vertonen als reactie. Dit alles heeft ook een impact op de medeleerlingen, wiens lessen en activiteiten worden verstoord en die soms het doelwit worden van fysieke en verbale agressie en zich dus niet op hun gemak voelen in de klas. De school en de individuele leerkrachten beschikken niet over de middelen om deze bijkomende aanpassingen te realiseren zonder dat dit een onevenredige impact heeft op de arbeid van de leerkrachten, op de sereniteit van de andere leerlingen, en op de kwaliteit van de opleiding van alle leerlingen, inclusief de zoon van de indienster van de klacht.

Om deze redenen is de Geschillenkamer van oordeel dat de school heeft aangetoond dat het doorvoeren van bijkomende redelijke aanpassingen een onevenredige belasting zou betekenen voor haar. Er is dus geen sprake van een discriminerende weigering van redelijke aanpassingen.

IV. Intimidatie

De Geschillenkamer moet vervolgens beoordelen of er sprake is van intimidatie op grond van handicap, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming.

Intimidatie op grond van handicap, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming vindt plaats wanneer:

- zich ongewenst gedrag voordoet;
- dat verband houdt met handicap, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming;
- en dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd.[13]

De indienster van de klacht voert aan:

- dat haar zoon erg negatief werd behandeld door het personeel van de school wanneer hij storend gedrag vertoonde;
- dat hij het slachtoffer was van twee incidenten van fysiek en emotioneel geweld;
- dat een tuchtprocedure tegen hem werd opgestart, die leidde tot zijn uitsluiting van de school;
- dat dit alles werd ingegeven door zijn handicap (ADHD), afkomst en zogenaamd ras;
- en dat het leidde tot een vijandige en kwetsende omgeving, waarbij haar zoon erg veel stress ervoer en vaak huilde.

[13] Voor intimidatie op grond van zogenaamd ras of etnische afstamming, zie artikel 2, 11°, Decreet evenredige arbeidsparticipatie. Voor intimidatie op grond van de overige beschermde kenmerken, zie artikel 17, § 1, Gelijkekansendecreet.

De school betwist dat zich ongewenst gedrag voordeed dat verband hield met de handicap (ADHD), zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming van haar zoon.

De Geschillenkamer onderzoekt of een intimidatie bewezen is in twee stappen. De eerste stap is vervuld als de indiener van de klacht feiten kan aanvoeren die het bestaan van een discriminatie kunnen doen vermoeden. Als de indiener van de klacht een vermoeden van discriminatie kan aanvoeren, moet de verweerder vervolgens kunnen bewijzen dat er geen sprake is van een discriminatie, door het vermoeden van discriminatie te weerleggen.[14]

Zoals hierboven uiteengezet, blijkt uit het dossier dat de school zich langdurig heeft ingezet om een aangepaste schoolomgeving te creëren voor de leerling. De school heeft veel aanpassingen gedaan om met het gedrag van de leerling om te gaan. Maar het was voor de school moeilijk om hierbij maatregelen te vermijden die bij hem als bestraffend overkwamen.

Op basis van de voorgelegde stukken kan de Geschillenkamer niet besluiten dat de maatregelen genomen door de school kunnen worden beschouwd als “ongewenst gedrag dat tot doel of gevolg heeft dat de waardigheid van de persoon wordt aangetast en een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende omgeving wordt gecreëerd”, in de zin van het Gelijkekansendecreet.

De indienster van de klacht haalt ook twee concrete incidenten aan, die volgens haar intimidatie vormen op grond van handicap, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming.

Bij het eerste incident filmde een personeelslid van de school haar zoon terwijl hij emotioneel helemaal van streek was, riep en huilde, zich wegstopte onder en achter het meubilair, en vroeg om niet te filmen. Uit de stukken blijkt dat deze opname was bedoeld als documentatie van een crisismoment, om aan de ouders van de leerling concreet te kunnen tonen welke vorm een crisis van hun zoon op school aannam. De school heeft dit ook verschillende keren schriftelijk

[14] Artikel 36, §1 Gelijkekansendecreet.

gecommuniceerd aan de ouders. Het blijkt dan ook niet dat deze opname het doel of gevolg had de waardigheid van de leerling aan te tasten of een vijandige of vernederende omgeving te creëren.

Het tweede incident gaat over beweerd fysiek geweld door een personeelslid tegen haar zoon. Dat geweld zou plaats hebben gevonden in een park. De indienster van de klacht heeft hierover klacht ingediend bij de politie en stelt dat van het incident ook videomateriaal bestaat. De Geschillenkamer heeft deze video echter niet ontvangen. De Geschillenkamer begrijpt dat de politie is verwittigd. De Geschillenkamer beschikt echter niet over strafrechtelijke onderzoeksbevoegdheden. Uit de stukken die de partijen bijbrengen, kan de Geschillenkamer niet opmaken wat er precies is gebeurd. De Geschillenkamer kan dus geen uitspraak doen over de vraag of datgene wat beweerdelijk is gebeurd, maar dat de Geschillenkamer niet kan vaststellen, intimidatie was in de zin van het Gelijkekansendecreet.

Om deze redenen oordeelt de Geschillenkamer dat er geen intimidatie kan worden vastgesteld in de zin van het Gelijkekansendecreet.

V. Nadelige maatregelen (represailles)

De Geschillenkamer moet ten slotte onderzoeken of er sprake is van nadelige maatregelen (represailles) tegen de indienster van de klacht.

Het Gelijkekansendecreet verbiedt nadelige maatregelen of zogenaamde represailles tegen degene die, intern of extern, een discriminatie meldt of een discriminatieklacht indient.

Represailles vinden plaats wanneer:

- door of in het voordeel van iemand een melding of klacht wordt gedaan over een beweerde discriminatie zoals verboden in het Gelijkekansendecreet;
- en degene waartegen de klacht is gericht (‘de verweerder’) nadelige maatregelen treft tegen die persoon:

- behalve als deze nadelige maatregelen vreemd zijn aan (de inhoud van) de klacht of de melding.[15]

Het verbod op represailles houdt dus in dat wie stappen onderneemt omdat die meent dat er sprake is van een discriminatie, daardoor geen nadeel mag ondervinden, ongeacht of de discriminatieklacht gegrond is. De vrees voor daaruit volgende nadelige maatregelen kan immers ontmoedigend werken en zou daarom de effectieve bescherming tegen discriminatie ernstig in gevaar brengen.[16]

De bescherming tegen represailles geldt zowel voor discriminatieklachten bij de organisatie waar de beweerde discriminatie plaatsvond als voor een klacht bij het Vlaams Mensenrechteninstituut.[17] Om deze bescherming te genieten moet degene die beweert gediscrimineerd te zijn, aantonen dat er een discriminatieklacht werd ingediend.[18] Als de verweerder een nadelige maatregel treft tegen de indiener van de klacht, binnen de twaalf maanden nadat de verweerder op de hoogte was of redelijkerwijs op de hoogte kon zijn van de klacht, moet die bewijzen dat de nadelige maatregel geen verband houdt met de discriminatieklacht, of de inhoud ervan.[19]

De indienster van de klacht voert aan dat ze een discriminatieklacht indiende bij de school over het vermeende incident van fysiek geweld in het park en dat de school een uitsluitingsprocedure opstartte tegen haar zoon om haar hiervoor te straffen.

Ze stelt dat er nooit sprake was van een mogelijke uitsluitingsprocedure van haar zoon, voordat zij klacht deed bij de school over het incident in het park. Ze stelt dat ze na het incident door de school werd uitgenodigd voor een gesprek over de zorgnoden van haar zoon op 25 april 2024. Op het einde van dit gesprek zou haar zijn verteld dat een tuchtprocedure zou worden opgestart tegen haar zoon. Ze stelt dat ze is misleid over de bedoeling van die vergadering, wat een

[15] Artikel 37, §1 Gelijkekansendecreet.
[16] Zie ook Hof van Justitie 22 september 1998, C-185/97, *B.J. Coote t. Granada Hospitality Ltd.*, §24; Hof van Justitie 20 juni 2019, C-404/18, *Jamina Hakelbracht e.a. t. WTG Retail BVBA*, §33.
[17] Artikel 37, §2, 1°-2° Gelijkekansendecreet.
[18] Artikel 37, §3 Gelijkekansendecreet.
[19] Artikel 37, §3 Gelijkekansendecreet.

aanwijzing zou zijn dat de uitsluiting een reactie van de school op haar klacht was.

De partijen betwisten niet dat de indienster van de klacht inderdaad een klacht heeft ingediend bij de school over het incident in het park.

Uit het verslag dat de raad van bestuur opstelde na zijn onderzoek over het incident blijkt dat de raad van bestuur op dat moment inderdaad het advies heeft gegeven aan de school om de mogelijkheid van een tuchtprocedure te onderzoeken. Uit het verslag blijkt echter enkel dat de raad van bestuur bezorgd was over het gedrag van de zoon van de indienster, zowel tijdens het incident als in het algemeen.

Uit het dossier blijkt ook dat de school op 25 april 2024 enkel heeft toegelicht aan de indienster van de klacht dat een tuchtprocedure werd overwogen. De uitsluitingsprocedure werd op dat moment niet opgestart. Op 4 juni 2024 overtrad de zoon van de indienster van de klacht vervolgens voor de vierde keer een “NoGo-afspraak”. Hij vertoonde fysieke en verbale agressie tegen een medeleerling. Hiervoor heeft de school, in overeenkomst met het schoolreglement, hem geschorst voor één dag. Naar aanleiding van die vierde schorsing heeft de school op 10 juni 2024 een klassenraad georganiseerd, waarbij de klassenraad tot de beslissing kwam om de leerling definitief uit te sluiten. De reden was dat hij al vier keer een “NoGo-afspraak” had overtreden. De beslissing tot uitsluiting steunde dus op een tuchttraject dat grotendeels voorafging aan de discriminatieklacht van de indienster van de klacht bij de school. Er zijn ook geen andere indicaties die het aannemelijk maken dat er sprake was van represailles.

Om deze redenen is de Geschillenkamer van oordeel dat niet kan worden vastgesteld dat de school tegen de indienster van de klacht nadelige maatregelen heeft genomen overeenkomstig het Gelijkekansendecreet.

Oordeel van de Geschillenkamer

Om die redenen oordeelt de Geschillenkamer:

- dat er geen directie discriminatie op grond van zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of etnische of nationale afstamming kan worden vastgesteld overeenkomstig het Gelijkekansendecreet;

- dat er geen indirecte discriminatie op grond van handicap kan worden vastgesteld overeenkomstig het Gelijkekansendecreet;
- dat er geen weigering van redelijke aanpassingen kan worden vastgesteld overeenkomstig het Gelijkekansendecreet;

- dat er geen intimidatie kan worden vastgesteld overeenkomstig het Gelijkekansendecreet; en

- dat er niet kan worden vastgesteld dat er sprake is van nadelige maatregelen overeenkomstig het Gelijkekansendecreet.

Voorzitter
Sarah Lambrecht

Griffier
Dorien Geeroms